Atlı, F. & Karaduman, B. (2026). Sait Faik Abasıyanık'ın *Alemdağ'da Var Bir Yılan* Öykü Kitabında Yürüyüş İzleği. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 26, 100-113.

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Dil, Edebiyat, Kültür, Tarih, Sanat ve Eğitim Araştırmaları Dergisi

ISSN: 2687-5675

Sayı/*Issue* 26 (**Eylül**/*September* 2026), s. 100-113
Geliş Tarihi-*Received*: 16.07.2026
Kabul Tarihi-*Accepted*: 30.09.2026
Araştırma Makalesi-*Research Article*
DOI: 10.5281/zenodo.23023032

Sait Faik Abasıyanık'ın *Alemdağ'da Var Bir Yılan* Öykü Kitabında Yürüyüş İzleği*

The Theme of Walking in Sait Faik Abasıyanık's Short Story Collection Alemdağ'da Var Bir Yılan

Ferda ATLI**
Büşra KARADUMAN***

Öz

Sait Faik Abasıyanık Türk öykücülüğünde önemli bir yere sahiptir. Kaleme aldığı öykülerinde yarattığı karakterler, bu karakterlerin dünyaya bakışı ve hayatla kurdukları bağ yazarın orijinal kişiliğini de yansıtır. Abasıyanık'ın öyküleri incelendiğinde "yürümek" eyleminin sıklıkla kullanıldığı, bu eylemin öykü karakterleri açısından birden fazla psikolojik karşılığının olduğu görülür. Öykü kahramanları, kent sokaklarında yaptıkları yürüyüşler aracılığıyla hem dış dünyayı gözlemlemekte hem de iç dünyalarıyla yüzleşmektedir. Özellikle *Alemdağ'da Var Bir Yılan*'da bu eylemin karakterlerin hayatı üzerindeki etkisi ve yeri iyice belirginleşir. Hayalî arkadaşların eşlik ettiği yürüyüşler, bireyin yalnızlık karşısında geliştirdiği ruhsal savunma mekanizmalarını görünür kılmaktadır. Bunun yanında ateşli hastalıklar, uyurgezerlik ve ruhsal sıkışmışlık gibi durumlarla gelen yürüyüşler, bireyin varoluşsal bunalımlarını ve modern yaşam karşısındaki kırılganlığını yansıtmaktadır. *Alemdağ'da Var Bir Yılan*' da yürümek, bireyin yalnızlığını, özgürlük arayışını ve varoluş mücadelesini ifade eden çok katmanlı bir anlatı unsuru olarak yer alır. Bu çalışmada, Sait Faik Abasıyanık'ın son dönem eserlerinden biri olan *Alemdağ'da Var Bir Yılan* adlı öykü kitabı, yürümek kavramı ekseninde incelenmiştir. Çalışmanın amacı, yürüyüşün yazarın hayatındaki karşılığını ve öykülerde üstlendiği işlevleri ortaya koymaktır. Metinler incelenirken psikanalitik edebiyat kuramının yanı sıra felsefenin yürüme kavramına bakışından da faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sait Faik Abasıyanık, *Alemdağ'da Var Bir Yılan*, yürümek, kaçış, yalnızlık.

Abstract

Sait Faik Abasıyanık holds an important place in Turkish short story literature. The characters he creates in his stories, their perspectives on the world, and the connections they form with life also reflect the author's unique personality. Upon examining Abasıyanık's stories, it becomes evident that the action of "walking" is frequently used, and that this action has multiple psychological connotations for the story's characters. Through their walks along city streets, the protagonists both observe the outside world and confront their inner worlds. The impact and significance of this action on the characters' lives become particularly evident in *Alemdağ'da Var Bir Yılan*, one of the author's most recent short story collections. Walks accompanied by imaginary friends reveal the psychological defense mechanisms an individual develops in the face of loneliness. In addition, walks associated with conditions such as febrile illnesses, sleepwalking and psychological distress reflect the individual's existential crises and vulnerability in the face of modern life. Walking in *Alemdağ'da Var Bir Yılan* serves as a multilayered narrative element that expresses the individual's

* Bu çalışma İnönü Üniversitesi BAP Birimi tarafından SYL-2025-4242 koduyla projelendirilen ve tamamlanan yüksek lisans tezinden hareketle oluşturulmuştur.
** Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, e-posta: ferdaatli@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-2364-1356.
*** Uzman, Türk Dili ve Edebiyatı Branşı, e-posta: bus_krdmn@hotmail.com, ORCID: 0009-0009-3217-1609.

loneliness, quest for freedom, and struggle for existence. In this study, the short story collection *Alemdağ'da Var Bir Yılan* -one of Sait Faik Abasıyanık's later works- is examined through the lens of the concept of walking. The aim of this study is to reveal the significance of walking in the author's life and the functions it serves in the stories. While analyzing the texts, the study will address not only psychoanalytic literary theory but also philosophy's perspective on the concept of walking.

Keywords: Sait Faik Abasıyanık, *Alemdağ'da Var Bir Yılan*, walking, escape, loneliness.

Giriş

Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatında 1950'li yıllar öykü türünde modernleşmenin önemli evrelerinden biridir. Nitekim 1950 sonrası Türk öykücülüğünde modern sanat anlayışının etkisi gittikçe artar; dönem yazarları Batı sanatındaki gelişmeleri eş zamanlı takip ederek sürrealizm, varoluşçuluk, dadaizm gibi akımlardan beslenen yenilikçi öyküler kaleme alırlar (Evis, 2019, s. 118; Karadeniz, 2013, s. 1830). Dönemin dikkat çeken öykücülerinden biri olan Sait Faik Abasıyanık, bireyin yalnızlığını ve gündelik yaşamını modern estetiğe uygun biçimde eserlerinde işler. Sabri Esat Siyavuşgil'in (2024, s. 108) anılarında belirttiği gibi Sait Faik, yürüyüşler sırasında, toplumun dışında kalan insanlarla temas kurar; onların yalnızlıklarını, umutlarını ve kırgınlıklarını gözlemleyerek öykülerine taşır. Dolayısıyla yürümek, Sait Faik için insanı tanımanın ve yazının malzemesini toplamanın temel araçlarındandır.

Yürümek, insanlık tarihinin en temel eylemlerinden biri olarak biyolojik, zihinsel ve kültürel gelişimin şekillenmesinde önemli bir rol oynar. İnsan, doğayla ilk ilişkisini yürüyerek kurmuş; avlanma, göç etme ve yeni yaşam alanları keşfetme süreçlerini yürüyüş aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Dik duruşun ve yürüyüşün sağladığı fiziksel avantajlar, insanın çevresini dönüştürmesine ve bilişsel kapasitesini geliştirmesine katkıda bulunmuştur. Harari'ye (2024, s. 23-24) göre insan türünü diğer canlılardan ayıran temel özelliklerden biri gelişmiş bilişsel kapasitesidir. Bu bilişsel gelişimde hareket etmenin ve çevreyle sürekli etkileşim içinde bulunmanın önemli bir payı vardır. Solnit (2001, s. 43-44), yürüyüşün yalnızca insan tarafından geliştirilen bir eylem olmadığını, aynı zamanda insanın fiziksel ve zihinsel gelişimini şekillendiren temel unsurlardan biri olduğunu belirtmektedir. Bunun yanı sıra, insan bu eyleme duygusal bir rahatlama amacı yükleyerek ona psikolojik bir derinlik katar.

Tarih boyunca yürüyüş farklı işlevler üstlenmiştir. İlk dönemlerde hayatta kalmanın bir gereği olan yürüyüş, zamanla göçlerin, ticaret yollarının ve kutsal yolculukların aracı hâline gelir. Modernleşme ve kentleşmeyle birlikte yürüyüş zorunlu bir faaliyet olmaktan çıkmış olsa da yürüyüşün, bireyin psikolojik ve zihinsel dünyasındaki önemi devam etmektedir. Harari (2024, s. 54), modern insanın yaşadığı yabancılaşma ve huzursuzluğun, evrimsel geçmiş ile günümüz yaşam koşulları arasındaki uyumsuzlukla ilişkili olduğunu ileri sürmektedir. Bu bağlamda yürüyüş, bireyin doğayla yeniden bağ kurmasına ve zihinsel denge sağlamasına yardımcı olan bir etkinliktir, denilebilir. Thoreau (2022, s. 12), yürüyüşü bireyin içsel dönüşümüne katkı sağlayan manevi bir deneyim olarak değerlendirir. Modern dönemde ise yürüyüş, bireyin kendisiyle baş başa kaldığı, düşündüğü ve ruhsal olarak yenilendiği bir deneyime dönüşmüştür. Modern yaşamın yarattığı yalnızlık ve yabancılaşma duyguları yürüyüşün psikolojik boyutunu daha görünür hâle getirmiştir. Williams'a göre (2022, s. 131), bilinçli farkındalıkla gerçekleştirilen yürüyüşler, bireyin dikkatini bedensel duyumlarına yönelterek zihinsel rahatlama sağlamaktadır. Bu yönüyle yürüyüş yalnızca fiziksel sağlığa katkıda bulunan bir etkinlik değil, aynı zamanda ruhsal iyilik hâlini destekleyen bir uygulamadır. Yürüyüşün düşünsel boyutu da dikkat çekicidir. Mengue (2018, s. 83), yürüyüşün bireye hem dış dünyayı keşfetme hem de kendi iç dünyasına yönelme imkânı sunduğunu belirtmektedir. Bu nedenle yürüyüş, düşünce üretimini destekleyen ve yaratıcılığı besleyen önemli bir deneyim alanı olarak değerlendirilmektedir. Antik Yunan'dan

itibaren yürüyüşün düşünce üretimiyle ilişkilendirildiği bilinmektedir. Aristoteles'in öğrencileriyle yürüyerek ders vermesi nedeniyle kurduğu okulun "Peripatetik" olarak adlandırıldığı ve bu geleneğin düşünce ile hareket arasındaki ilişkiyi vurguladığı belirtilmektedir (Solnit, 2001, s. 16). Rousseau (Rousseau, 1999, s. 21), düşüncelerini yürüyüş sırasında geliştirdiğini ve eserlerini büyük ölçüde bu süreçte şekillendirdiğini ifade etmektedir. Gros'a göre (2014, s. 74-80), Rousseau için yürümek, belirli bir hedefe ulaşmaktan çok yaşamın kendisini deneyimleme biçimine dönüşmüştür Nietzsche de yürüyüşü yaratıcı düşüncenin temel kaynaklarından biri olarak değerlendirmiştir. Ona göre düşünce insan hareket hâlindeyken daha özgür ve üretken bir yapıya kavuşmaktadır (Nietzsche, 2003, s. 194-195). Bu nedenle yürüyüş, onun felsefi ve edebî üretiminde önemli bir yere sahiptir.

Kent yaşamında yürüyüş farklı anlamlar kazanmaktadır. Gros'a göre (2014, s. 6-7) yürümek, bireye gündelik yaşamın dayattığı toplumsal rollerden geçici olarak uzaklaşma ve özgürleşme imkânı sunmaktadır. Bu nedenle yürüyüş, sıradan bir fiziksel etkinliğin ötesinde varoluşsal bir deneyim niteliği taşımaktadır. Mengue ve Breton gibi araştırmacılar, yürüyüşü bireyde düşünceyi ve yaratıcılığı güçlendiren bir eylem olarak nitelemişlerdir. Mengue'ye göre (2018, s. 128) yürüyüş bireyde özgürlük, bağımsızlık ve canlılık duygularını güçlendirmektedir Benzer şekilde Breton (2023a, s. 11), yürüyüşün bireyin dünyayı daha derin bir biçimde duyumsamasını sağladığını ifade etmektedir. Bu yaklaşım çerçevesinde yürüyüş, yaratıcı düşünceyi destekleyen önemli bir etkinlik olarak görülmektedir.

Türk edebiyatındaki eserler yürüme eylemi ekseninde değerlendirildiğinde, farklı çağlarda eser veren yazarların tabiat yürüyüşlerinden beslendikleri dikkat çeker. Bu ritmik hareket esnasında kimi edipler ailevi bağların derinliğini yeniden keşfederken, kimileri ise geçmişin ve köklerin izini sürme fırsatı bulur. Edebiyat, yürümek eylemine üretim alanı açmıştır. Yürümek eylemi, Türk edebiyatında yazarların hem bireysel yaşam deneyimlerinde hem toplumsal olayları ele alış biçimlerinde hem de sanat anlayışlarını şekillendirmelerinde önemli bir kavram olarak yer almıştır.

Bu yazarlardan biri de Sait Faik Abasıyanık'tır. Yazarın eserlerinde insan sevgisi, yalnızlık ve yabancılaşma temaları öne çıkmaktadır. Karakterler çoğunlukla toplumla tam anlamıyla bütünleşemeyen ve kendi iç dünyalarında yaşayan bireylerdir (Kavaz, 1999, s. 81). Bu yönüyle Sait Faik'in öykülerinde yürümek ve aylaklık önemli bir yer tutmaktadır. Sait Faik için yürüyüş yalnızca fiziksel bir hareket değil, aynı zamanda düşünme, gözlem yapma ve yazma biçimidir. Siyavuşgil'in aktardığına göre (2024, s. 108) yazar, İstanbul sokaklarında dolaşırken insanları ve gündelik yaşamı dikkatle gözlemleyen bir şehir gezgini görünümündedir. Bu gözlemler, onun öykülerinin temel malzemesini oluşturmuştur. İlerleyen yıllarda yaşadığı sağlık sorunları nedeniyle yürüyememesi, Sait Faik'in yaşamında önemli bir kayıp yaratmıştır. Çünkü yürüyüş, onun için yalnızca hareket etmek değil; insanlarla karşılaşmanın, yaşamı gözlemlemenin ve sanatsal üretimi beslemenin temel yollarından biridir. Bu nedenle yürüyüş, Sait Faik'in eserlerinde özgürlük, gözlem, yalnızlık ve yaratıcılıkla ilişkilendirilen temel izleklerden biri olarak okuru karşılar.

Alemdağ'da Var Bir Yılan, öykü kitabı Fethi Naci'nin *Sait Faik'in Öykücülüğü* adlı eserinde yaptığı tasnife göre "son dönem öyküleri" grubunda yer almaktadır. Bu dönem ise Sait Faik'in, hayatının son dönemine tekabül eder. Yazar, kitabı 1954 yılında yayınlamış ve birkaç ay sonra vefat etmiştir. "*Sait Faik'in sağlığında yayımladığı son kitabı, yayın tarihi: 1 Mart 1954. Sait Faik, 1 Mayıs 1954'te öldüğüne göre ölümünden iki ay kadar önce yayınlanmıştır*" (Naci, 2008, s. 57). Hayatının son dönemine gelen kitabındaki öyküleri birçok açıdan yenilik barındırır. Bu yenilikler, Sait Faik'in daha çok bu kitapla anılmasını sağlar.

Çalışmada, "yürümek" kavramının *Alemdağ'da Var Bir Yılan* eserindeki yansımaları ele alınacaktır. Sait Faik'in özel hayatıyla da iç içe geçen bu eylemin hem yazarın yaşamındaki karşılığı hem de kitaptaki öykülerde kazandığı anlamlar ve ele alınış biçimleri incelenecektir. Psikanalitik edebiyat kuramı ve felsefe bilimi yürümek eyleminin öykülerdeki görünümünü yansıtabilmek için kullanılacak anahtarlardır. Yazar ve eser arasında bağ kurulacak; yazarın, kurmaca anlatıcının ve öykü karakterlerinin yürümek eylemiyle ilişkisi irdelenecektir.

1. *Alemdağ'da Var Bir Yılan'* da Hayalî Arkadaşın Eşlik Ettiği Yürüyüşler

Sait Faik; hayatı boyunca sabit, sürekli, tekdüze bir hayat yaşamamıştır. Böyle bir yaşantının nedeni sahip olduğu "özgür ruh"tur. Bu özgür ruh, yazarın özel yaşamını etkilediği gibi sanat anlayışını da inşa eder. Çocukluğunda yaşadığı ailevi problemler ve ayrılıklar, onu büyüten yetişkinlerin çelişkili davranışları, inandığı değerlerde ve inanmadığı düşüncelerde meydana gelen ikilemler ruhunun sınırlarını ortadan kaldırmıştır. O, bir yerde sabit kalamaz. Yazarın kaçtığı, yazdığı, gizlediği, sokaklarda aradığı ise ruhunun ve fikirlerinin hudududur. Tüm bu duyguların ve yaşantının en yakın arkadaşı ise yalnızlıktır. Bu yalnızlığın çaresini yürüyüşte bulmuştur. Gezindiği sokaklarda kendisine eşlik eden hayalî varlıklar da arayışının bir parçası olmuştur.

Sait Faik, kent içinde yürüyüş yapar. Nietzsche yahut Rousseau gibi doğa yürüyüşü yapmaz. Doğa, Sait Faik için bir ilham kaynağı ya da çalışma masası değildir. Sait Faik, şehirlerin sokaklarında gezintiye çıkarken amacı, dolaşmaktır. Şehir yaşantısının, müsaade ettiği doğa ile muhatap olur. Sınırsız gökyüzü altında, yeşil ovalarda gezinemez. Kent içindeki sınırlı doğa ile yetinir (Gros, 2014, s. 175-176).

Sait Faik, kent yığılmaları içinde yürüyerek yalnızlığına çare bulmaya çalışırken bir yandan da ruhunu dinlemeye ve dinlendirmeye çalışır. Yalnızlığı ile yola çıkan yazar, attığı adımda, karşılaştığı her insanda içindeki boşluğu doldurmaya çalışır. İstediği sonucu bulamayan yalnız yazarın yolu melankoliye çıkar. Sait Faik, arayış içindeki yalnızlığına bir yurt, kök ve mesken arar. *Alemdağ'da Var Bir Yılan* kitabındaki kimi öykülerinde bu yürüyüşlere eşlik eden hayalî bir arkadaş ile yürüyüş yer alır. Yalnız insanın karmaşık duyguları ve düşünceleri, yalnızlığın insan ruhundaki olumsuz etkileri, kalabalık ortasındaki melankolik yaşayış, dost arayışı ve çoğunlukla bulamayış, büyük insan sevgisini yalnızlık yüzünden sunamayışı gibi temel insanî mevzular ve yalnızlıktan doğan muhayyel arkadaşlarla yaşayışlara yöneliş (Taş, 2018, s. 105) Sait Faik'in öyküsünün temelini oluşturur. Bu hayalî arkadaşları, "Öyle Bir Hikâye" ve "Yalnızlığın Yarattığı İnsan", "Panconun Rüyası" ve "Kafa ve Şişe" öykülerinde görmek mümkündür.

Sait Faik Abasıyanık, içindeki yalnızlıkla kentte "aylaklık" yapar. İnsanlara duyduğu sevgi, etrafında çok az insanın bulunması onu yalnızlığa sürüklerken, sıkışıp kaldığı kent yaşamı onu hayal ile hakikat sınırını zorlamaya mecbur eder. Yazar, gerçeğin sınırlarında yaşamaya çalışırken kendini hayalin girdabında bulur. Hayalleri ve hayalî arkadaşları bir zaman sonra içinde bulunduğu "kavun acısı yalnızlığını" (Abasıyanık, 2024, s. 21) unutturmaya çalışır. "Dar çevresinden başlayarak herkes, onu, "bir aylak" olarak kabul etmekte, kimseye benzemezliğini yadırgamaktadır. Kendine göre olmıyan bir dünyada, bir sahte davranışlar ve yaşamlar dünyasında, başka dünyanın varlığını sezdi, yasaklar ve karşı koymalar ortasında bu özgür, artistçe güzel, iyi dünyayı kendisi için aradı, parça parça da olsa düşle gerçek arasında bir tasarlama yaptı." (Alangu, 1965, s. 118).

Sait Faik ait olduğu çevrede aylak olarak tanınırken ihtiyaç duyduğu zamanlarda hayale sığınmayı ihmal etmez. Yazar, gerçek hayatında hayale sığındığı gibi öykü karakterlerini de hayalî arkadaşlardan seçer. Panco, Sait Faik'in zihninin bir ürünü olan ve "gerçek mi hayalî mi oldukları kolay kolay söylenemeyen" (Mert, 2018, s. 224) bir öykü

kişisidir. Panco, birçok öykünün önemli bir karakteri olarak işlenir: "Alemdağ'da Var Bir Yılan kitabındaki öykülerde karşımıza çıkan Panco, Sait Faik'in ölümünden kısa süre önce yarattığı bir kahramandır. "Öyle Bir Öykü", "Yalnızlığın Yarattığı İnsan", "Alemdağ'da Var Bir Yılan" ve "Panco'un Rüyası" adlı öykülerin kahramanı Panco, Sait Faik'in özlediği insandır. Panco'yu Sait Faik'in alter egosu olarak düşünmek de mümkündür" (Sönmez, 2007, s. 158).

Sait Faik'in "Öyle Bir Hikâye" adlı eseri, şehir hayatının boğuculuğundan ve insanlardan kaçarak doğaya sığınan yalnız bir karakterin iç dünyasını ele alır. Yazar, bu kaçış yolculuğunda karakterin tabiata yönelmesini, kalabalıklara olan güvensizliğini ve yürümek eylemi üzerinden aradığı özgürlük ve dinginlik arayışını anlatır. Sait Faik, "Öyle Bir Hikâye"yi sinemadan çıkıp yürümek isteyen adamın öyküsüyle başlatır. Yağmur yağınca karakter, planını iptal eder. Bu durum karşısında duygularını şöyle dile getirir: "Yağmur yine başlamıştı ne yapacağım? Küfrettim. Ana avrat küfrettim. Canım yürümek istiyordu ki" (Abasıyanık, 2024, s. 1). Yürümek ister. Hayatındaki kişilerin sayısı oldukça azdır. "Şişli'de Bomonti durağından yüz adım yürürsem evime varır, iki yorganlı yatağımın çukuruna büzülür, dostum Panco'yu düşünürüm. Şimdilik başka kimsem yok. İstanbul adalarının birinde hasta anam yatar döşeğinde" (Abasıyanık, 2024, s. 1). Öykünün devamında "Yürüyorum. Yağmur yağıyor da yağıyor. Evet, yağmurun, yalnızlığın, Atikali'nin hakkı var: Uzaklaştıkça anamı, Panco'yu, köpeğim Arap'ı daha çok özlüyorum" (Abasıyanık, 2024, s. 1) cümleleri yer alır. Yürüdükçe yalnızlığını hisseden karakterin özlemi de artar. Çünkü yürüyüş, insana kendi hayatını sorgulatan, hayat yolunu ve bu yolda karşılaştıklarını hatırlatan bir eylemdir:

"Yürüyüş, genellikle yolculuğa katılmayan kayıpları veya akrabaları anmak için dolambaçlı bir yoldur. Hafızanın ipliğini, anlık endişeyi serbest bırakarak, akla gelen düşüncelerin avareliğiyle, sevilen ama artık olmayan ve gelmeyi arzu etmiş, ancak müsait olmayan kişilerle yeniden bağlamaya elverişlidir. (…) Yoldayken hissedilen o mutlu kırgınlık, bir zamanlar değerli olan ve artık var olmayan jestleri, gülümsemeleri ve yüzleri hafızalara getirir. Yürüyüş geçmişi canlandırır, kendi kişisel güzergâhını gözden geçirmeye, varoluşun farklı aşamalarında yanımızda olanları hatırlamaya sevk eder" (Breton, 2023b, s. 90).

Yürüyüş ve yağmur, ona hayatındaki insanları hatırlatır. Panco'nun varlığı netlik kazanmaz. "Kendince yaşattığı Panco'dan başka kimsesi olmadığını vurgular" (Taş, 2018, s. 107-108). Sait Faik, "Var ol! Gördün mü? Var mıymış dünya. Panco'nun arkadaşı! Faik Bey'in oğlu" (Abasıyanık, 2024, s. 7) cümleleriyle Panco üzerinden kendi kimliğini anlamlandırır. İsmini kullanmak yerine babası ve arkadaşı üzerinden kimliğini açıklar, kendini tanımlar. Kendini çevresine ait hissetmeyen Sait Faik, gerçek ile hayal aradaki mesafeyi bu "hayalî arkadaş"larla kapatmaya çalışır. Yazdığı öykülerdeki kinaye mesafesi oldukça dar olan Sait Faik, yaşadıklarını öyküleştiren, yazdığı öykülere de anlatıcı olarak kolaylıkla dâhil olan bir yazardır. Okur çoğu zaman öykü satırlarında anlatıcı ile yazarın sesinin iç içe geçtiğini görür. Aynı öyküde Sait Faik, yapılan üst aramasında işsiz olduğunu saklamak için: "Ne iş yaparsın? / Yazı yazarım. / Ne yazısı, kâtip misin? / Kâtibim. / Kimin yanında? Kocaeli, İkbal Ambarı'nda. / Nereden aklıma geldi de birdenbire söyleyiverdim Kocaeli İkbal Ambarı'nı" (Abasıyanık, 2024, s. 5) ifadelerini kullanır. İşsizliğini problem eden Sait Faik kendince İkbal Ambarı'nda kâtip olduğunu söyleyerek çözüm üretir. "O filigranlı resmi kâğıda kondurulan mesleksiz ve sıfatsız kaydının acılığını Sait Faik'e 1953'te Amerika'daki Mark Twain Cemiyeti'ne üye seçildiği haberi dahi unutturamayacaktır. Lüzumsuz adam olduğu şüphesini ruhuna iyice damgalayan bu kayıt, onun bu dünyadan göçerken yediği son darbe olacaktır" (Siyavuşgil, 2024, s. 113).

Paris'i ölmeden önce tekrar görmek niyetiyle aldığı pasaportta bunların yazılması Sait Faik'i derinden etkiler. Ömrünün sonuna kadar lüzumsuz adam olduğunu düşünecektir. Siroz hastalığı ile ömrünün sonuna yaklaşan Sait Faik, ruh hâlini toparlayacak gücü de yitirmiştir.

Sait Faik, "Yalnızlığın Yarattığı İnsan" öyküsünde de "gerçek hayattan oldukça uzak muhayyel bir dünyada, yine muhayyel arkadaşları ile yaşar" (Taş, 2018, s. 108). Şehrin kalabalığından ve yabancılaşmadan kaçan yalnız karakter, sokakları ve doğayı adım adım arşınlayarak yani yürüyerek özgürlüğünü ilan eder.

"Çıkmalı. Buradan da çıkmalı. Sinema bitti. Sokakların içinde sırtımda talihim, sırtımda kendim, yürümeliyim. Mahalle içlerine girmeliyim. Evler görmeliyim. Gece yarıları hafif ışıkları yanan pencereler görmeliyim. Molozların üzerine oturup bekçi gözükünceye kadar bu 2 numaralı evi gözden geçirmeliyim. (…) Molozların üstünden kalkıp yollara vuruyorum. Caddelerde şimdi yalnız sarhoşlar, pezevenkler ve şunlar bunlar var. Hepsi de hoş hoş adamlar. Hepsinin sırtında talihleri ve kendileri. Yalnız yalnız" (Abasıyanık, 2024, s. 20-21).

Anlatıcı, yalnızlığına arkadaş olarak seçtiği hayalî karakterlerle yolculuk yapar, hayale dalar. Bu yürüyüşte, "asla yalnız olduğumdakinden daha az yalnız değildim. (…) Yalnızlıktan daha arkadaş canlısı bir şey görmedim. (…) Yol, iyisiyle kötüsüyle çeşitli bağların kurulduğu ve koptuğu bir karşılaşmalar/ buluşmalar matrisidir" cümlelerini kaleme alan Breton'u akıllara getirir (2023b, s. 111-119). Sırtındaki talihiyle, kendiyle yürüyen karaktere eşlik eden yine yalnızlığıdır. Bu yürüyüşte, "herhangi bir menzilin veya hedefin olmaması, her nefes alışımızda ve verişimizde, (…) aynı yol üzerinde basitçe gidip gelmek, gidilecek bir yer yok, yapmak gereken bir iş yok, erişilmesi gereken herhangi bir şey yok" (Williams, 2022, s. 135) duygusuyla ilerlemek anın farkına varmayı sağlar.

Sait Faik "Panco'nun Rüyası" öyküsünde, hayalî arkadaşıyla konuşan Panco'yu anlatır. Öyküde yürümek eylemi, karakterin hayal ile gerçek arasında gidip gelen yalnızlığını ve kentsel mekândaki yabancılaşmasını adımlarıyla dışa vurma biçimidir. Şehrin sokaklarında amaçsızca yürüyen Panco, bu hareketlilik sayesinde hem kalabalıkların içinde kendi iç dünyasına sığınır hem de modern hayatın ona dayattığı sınırlardan yürüyerek kaçmaya çalışır. Bu öyküde de kahraman anlatıcı ve Panco yer değiştirmiş gibidir. "Geceleri geç dönerim. Seninle tiyatroya filan gideriz" (Abasıyanık, 2024, s. 31) cümleleriyle hayalî arkadaşın varlığını hissettirir. Panço, uyumadan evvel hayalî arkadaşını düşünür. Panco, rüyasında hayalî arkadaşını yanında tanımadığı biriyle yürürken görür. Hayalî arkadaşıyla yürüyenin kendisi olduğunu görünce korkuya kapılan Panco, bağırarak rüyadan kurtulur. Bu sabah diğer sabahlar gibidir fakat Panco değişmiştir. Karmaşık odasını toplar, saat sekiz olmadan sobanın başına gider. Aile bu durum karşısında şaşkınlıklarını gizleyemezler. Panco'ya "- İş mi buldun Panco? Dediler, / - Yok, dedim. /- Neden erken kalktın öyleyse" (Abasıyanık, 2024, s. 32) diye sormaya başlarlar. Alışkın olmadıkları bu duruma anlam veremezler. Panco, o gün babasıyla birlikte işe gitmek için hazırlanır. Yürürken de yolda arkadaşıyla karşılaşan Panco; arkadaşını geride bırakır. O da "Beni de götürün" diyemez. Panco, gün içerisinde sorumluklarını yerine getirmenin mutluluğunu yaşar. Mesuttur. Çünkü "Yolun pek bir önemi yoktur, önemli olan varılacak yerdir" (Breton, 2023b, s. 11). Panco, ulaştığı noktada yeni bir benlik ile buluşur. "Mesuttum. Bu saadeti bana sen vermiştin. Her şeyi iki üç misli daha çok seviyordum. Buna sebep sendin. Sendin ama yine bu işte en talihsiz de sendin. Sana güveniyor, senin arkadaşlığından hoşlanıyor, ama sana durmamacasına gülüyordum. Ne sobanın başındaki uykumda ne de sonra yatağımda rüya görmedim" (Abasıyanık, 2024, s. 33).

Panco bu rüyadan sonra hayalî arkadaşını kaybeder bir daha onu rüyasında göremez. Hayalî arkadaşın kaybı kendini bulmasına zemin hazırlar. Yol, dikkat çekicidir, yolda babasıyla birlikte yürürken arkadaşıyla karşılaşır. Karşılaşmaları ise son kez yolda yürürken olur. Kendini bulduğunda hayalî arkadaşı yok olur. Panco, arkadaşını yitirir ama kendisine kavuşur. "İnsan yürüyüşe çıkmakla sadece evinden çıkmaz, kendinden de çıkmış olur. Yürümek, içindeki kaosa yeniden düzen vermektir" (Breton, 2023b, s. 133-135). Panco, içindeki kaosa düzen vererek kendi yolunu bulmuştur.

Hayalî kahramanların olduğu bir diğer Sait Faik öyküsü "Kafa ve Şişe"dir. Karakter, ne yaptığını tam olarak bilmeden şehri ve sokakları amaçsızca arşınlarken bu yürüme eylemi sayesinde hayata dair lüzumsuz detayları ve insan ilişkilerindeki tekinsizlikleri bir flanör gibi hafızasına kaydeder. "Kafa ve Şişe" öyküsünde öykü karakteri "Bütün gün, ne ettiğimi bilmeden dolaştım. Çoktandır ne yaptığımı bilmiyorum. Ancak böyle dolaşırsam bir şeyler görebiliyorum. Yoksa gözümü dört açsam nafile" (Abasıyanık, 2024, s. 89) sözleriyle avare gezdiğini itiraf eder. Bu başıboşluk ve avarelik neticesinde idrak edebildiğini ifade eder. Avarelik ve "yürüyüş, dünyayla kavuşmalara vesile olur" (Breton, 2023b, s. 119). Ne yaptığını bilmez hâlde dolaşan karakter, yemek yemek için oturduğu mekânda hayalî arkadaşı ile yaptıklarını izah eder. Ne yaptığını bilmeden dolaşırken bir masa başında hayalî arkadaşına kavuşur. Bu arkadaşla arasındaki sohbeti ise mekândaki kavga böler (Abasıyanık, 2024, s. 92).

Sait Faik'in işsiz oluşu hayatı boyunca yüzüne vurulmuş, yazarlığı iş olarak kabul edilmemiştir. Buradaki karakterin de işi ve kılık kıyafeti problem edilir. Avare gezmek için çok şık, iş sahibi biri için ise çok avare bir izlenim uyandırır.

Sait Faik, küçük insanın iç dünyasındaki gelgitlerini ve yalnızlığını ele alırken hakikat düzlemini kırarak hayal dünyasının kapılarını aralar. Sıkıntılı ve dar dünyalarından kaçan yazarın sözünü emanet ettiği karakterler, yalnızlıklarını Panco gibi hayalî arkadaşlar edinerek ve onlarla yürüyüşlere çıkarak aşarlar. Bu durum hem yazarın hem de yarattığı karakterlerin "aylaklığına" şifa olur. "Yalnızlığın Yarattığı İnsan" hikâyesinde anlatıcı yalnızlık ve yabancılaşma duygusundan uzaklaşarak kendine ve özgürlüğe ulaşma yolu olarak yürümeyi tercih eder. "Öyle Bir Hikâye" ise anlatıcı şehir ve insanlardan uzaklaşan yalnız karakterin doğaya yönelerek yürümeyi özgürlük, dinginlik ve içsel kaçış aracı olarak deneyimlemesini anlatır. "Kafa ve Şişe" hikâyesinde karakter şehri avarelik ederek tanımaya çalışır. Gros'un (2014, s. 56) belirttiği gibi, yürümek beden ile ruh arasında bir diyalog başlattığı için insanı yalnızlıktan kurtarır. Çevreyle, ruhla ve hayalî kişilerle paylaşılan bu yürüyüş eylemi, karakterleri gerçek hayatın acılarından ve yalnızlığın yarattığı ıstıraplardan uzaklaştırır.

2. *Alemdağ'da Var Bir Yılan*' da Hastalığın Eşlik Ettiği Yürüme

Sait Faik, öykülerinde yalnızlık yaşayan karakterin hastalık nedeniyle yürüyüşe çıktıkları görülür. Hastalık kişilerin ruhsal ve bedensel sağlıklarını etkilediğinden öykü karakterlerinin yürüme ile olan ilişkilerini de etkiler. Yalnızlıktan veyahut yüksek ateşten kaynaklanan yürüme ihtiyacı kimi zaman da uykudayken gerçekleşir. Fizyolojik rahatsızlık -yüksek ateş gibi- veya ruhsal rahatsızlık -yalnızlık, yabancılaşma gibi- kişileri yalnız başlarına yürümeye iter. Yürümek, içinde bulundukları hastalıklı hâlden kurtulmak için bir çıkış yolu olur. Sokakta yürümek ile teselli bulmaya çalışan anlatıcı dolaşmasıyla ve hem teselli hem de çare bulmaya çalışır. Hastalığın sebep olduğu yürümeleri "Yalnızlığın Yarattığı İnsan", "Rıza Milyoner", "Çarşıya İnemem" ve "Bir Hastalık" öykülerinde görmek mümkündür.

Sait Faik'in "Yalnızlığın Yarattığı İnsan" öyküsü, ateşlenince öykü kahramanının ellerinin büyümesinden bahseder (Abasıyanık, 2024, s. 17). Ellerinin büyümesini ellerini soğuğa tutarak engellemeye çalışırlar fakat bu netice vermez. "Ellerim büyürdü ellerim.

Ellerim ne kadar büyürdü aman Yarabbi? Sokağa çıktığım zaman soğuktan ellerim küçülüverdi. Caddelerdeydim. Binlere karşı birdim. On binlere karşı birdim" (Abasıyanık, 2024, s. 18) ifadeleriyle kahramanın elleri ancak sokağa çıkınca küçülür. Sokak ve yürümek İshak'ı normalleştirir, onun insan içine katılmasını sağlar.

Sokak, avare için yaşam alanıdır. Hayata karşı hassasiyetinin azalması için caddelerde sokaklarda yürümeli, soluklanmalıdır. Evde bir başkasının soğuk elleriyle tedavi olmak yerine sokağın soğuğuyla tedavi olmak avare için daha iyi bir çözümdür. Aylak insan, hayat kaynağını yürüdüğü caddelerde bulur.

Sait Faik'in "Rıza Milyon-er" öyküsünde karakterin fiilen yürümesinden bahsetmek mümkün değildir. Zenginlik saplantısı ve harp vurgunculuğu hayalleriyle gerçeklik algısını yitiren Rıza Efendi, kentsel mekânda amaçsızca ilerlerken bu yürüyüş onun içsel karmaşasını geçmişe duyduğu özlemi ve modern hayatın hızı karşısındaki sıkışmışlığını görünür kılar. Karakter, hayalini kurduğu dünyanın gerçek olması için çabalar. Ürettiği fikirleriyle talihi yürüsün ister. Tren yolculuğundan sonra köyüne ve ailesine kavuşma arzusu duyan Rıza, ütopik bir senaryo kurgulayarak özlemine bir kaçış yolu arar:

"Fen biraz daha terakki etmiş olsa, insanı şöyle bir iğnede semalara uçurup evinin damına bırakıverse, basıp gidecekti. Evin damına insem ne yapardım, diye düşündü. Neye evin damına iniyordu sanki? Düşüncesizlik, düpedüz enayilik! Oraya kadar fen sayesinde kaba etine vurulmuş bir iğneyle geldiğine göre bahçeye, hatta evin kapısına da inebilirdi. İğne fazla gelmiş olursa kasabanın üzerine şöyle bir dolanırdı. Değil mi canım? Evdekiler ne şaşıracaklardı. Karısı saf saf, cahil cahil:

"- Rıza Efendi, diyecekti, nasıl oldu bu iş hele?

- Eczahaneye vardım. Vir bana şu seyahat iğnelerinden eczacı bey, dedim" (Abasıyanık, 2024, s. 55-56).

Hayalini kurduğunu "seyahat iğnesi"yle evine çabucak ulaşmayı dileyen Rıza, bunu hayal ederken her türlü soruya ve soruna da çözüm üretir. Rıza şehirde gördüğü her şeyi hesaplamaya başlar. Gazete, soğan, patates, savaş üzerinden hesaplar yapıp zengin olma hayalleri kurar (Abasıyanık, 2024, s. 55-56). Rıza, gördükleri üzerinden hayal kurarken, babasıyla hastaneye gider. Doktor filme bakıp Rıza'nın yüzüne şüpheli şüpheli bakar. Yeniden film çektirmesini ister. "Bu haller de geçecek. Topluiğne kadar kara leke. Tövbe Yarabbi! Günah bütün bunlar be! İnsanın kafasının içi gözükür mü? Bunlar dalavere hep! Hep para tuzağı! Sen askerdeyken şubenin doktoru da söylemişti bana... Ulan sen askerdeyken gider başkasının yatağına oturur konuşurmuşsun gece yarısı. Ne bok yemektir bu! Hiç haberin olmaz mıydı? Uykuda gezme hastalığı da olur muymuş? Böyle hastalık mı olurmuş" (Abasıyanık, 2024, s. 61-62).

Rıza, kurduğu zenginlik hayallerinde gezinirken uykularında da yürür. Babası uyurgezerliği bir hastalık olarak kabul etmez. Memlekete dönmeye karar verirler. Memlekete dönme arzusuyla hayaller kuran Rıza'nın bu özlemi; ertesi gün basına yansıyan ve ilk etapta intihar şüphesi uyandıran trajik ölüm haberiyle, yerini sarsıcı bir gerçekliğe bırakır. Hayallerde gezinen karakter, uykuda gelen krizle pencereden sokağa düşer. Gündüz zihninde kurduğu hayallerinin peşinden gezinen karakter, gece de uykusunun peşinden gider. Bu gezinti, acı bir ölümle son bulur.

Ruhu, hayallerin içinde kaos yaşarken vücudunda vuku bulan hastalık dikkat çekicidir. Düşüncelerinin esiri olan Rıza, uyurgezer olmuştur. İstediklerini gerçekleştiremeyen Rıza sıkışır. Vücudun, bu duruma tepkisi uykularda hayallere ulaşmak olur ve uyurgezer olur.

Sait Faik'in "Çarşıya İnemem" öyküsünde yürümek eylemi, anlatıcının toplumsal alan olan çarşıya doğru yürümeyi reddederek adımlarını doğaya ve kendi yalnızlığına

yöneltmesiyle kentsel mekânın dayattığı hareketliliğe karşı bir direnişe ve yürüyüş rotasını kasıtlı olarak insansız alanlara çevirmesine sebep olur. "Çarşıya inemem. İnemem ama, dağlarda da gezinemez değilim a! Geçiririm şapkamı kafama, ver elini Kalpazankaya" (Abasıyanık, 2024, s. 95-96) cümleleriyle karakter, şehirden doğaya kaçma ihtiyacını anlatır. Doğadaki; yalnızlık ve sessizlik onu kendine çeker. Şehirde karşılaşmak istemediği kişilerden kaçıp doğaya sığınmak ister. "Niçin inemediğimi anlatmaya kalksam hem pek uzun sürer hem de bir işe yaramaz. Biriyle karşılaşmak istemiyorum" (Abasıyanık, 2024, s. 97-98). Kimseyle karşılaşmama arzusu, onu uzun bir seyahat hayaline sevk eder. Fakat bu hayali gerçekleştirmesi çarşıya inmesine bağlıdır. Bu nedenle bu da pek mümkün değildir. "Canım çekiyor diye bir vapura binip Haydarpaşa'ya, oradan tabana kuvvet Van'a kadar gidemem. Yollarda geberirim… Çarşıya inemem. Çarşıyı Allah Kahretsin" (Abasıyanık, 2024, s. 98-99). Çarşıya karşı iyi duygular beslemeyen öykü karakteri, kendini kamufle ederek şehre inme cesareti gösterir (Abasıyanık, 2024, s. 101-102). Haydarpaşa'dan yola çıkararak tabana kuvvet Van'a kadar gitme düşüncesi, onun yürüme eylemini sınırları zorlayan uzun bir yolculuk hayaline dönüştürür. Şehre karşı olumsuz duygular beslemesine rağmen, kendini kamufle ederek çarşıya ve insanların arasına doğru yürümeye başlar.

Kahraman, çarşıya inememesini yüksek ateşe bağlar. Sokakta, kahve önünde gezinir. Aynada kendisine rastlar. Kaçtığı da yakalandığı da kendisidir. Kahvede, aynada gördüğü sapsarı, bembeyaz adam kendisidir. Kahraman, dünyada gezindikçe kendisine rastlar ve bir başka gözle kendisini görür. Kendiyle karşılaşan kahraman eve geri döner.

Sait Faik'in "Bir Hastalık" öyküsünde yürüme eylemi, fiziksel bir yer değiştirmeden ziyade Rahmet Hoca karakterinin milletvekilliği ve statü saplantısının getirdiği ruhsal hastalıkla kasaba mekânında amaçsızca dolaşmasını anlatır. Öykü, öyküye konu olan hastalığın açıklaması ile başlar. Sait Faik, bu hastalığın ve tedavisinin ne olduğunu, bu hastalığa yakalananların elde ettiği avantajları ayrıntılarıyla dile getirir. Abasıyanık (2024, s. 107), toplumda benzer vakalara sıkça rastlanmasından hareketle bu korkunç rahatsızlığın henüz modern tıbbi çözümlerle engellenemediğini ve insan neslinde nadir de olsa kaçınılmaz bir biçimde ortaya çıktığını belirtir. Yazar, bu hastalığa yakalanmayanlar için durumun ürkütücü görünebileceğini, fakat yakalananlar için sürecin son derece keyifli ve ayrıcalıklı bir hâl aldığını vurgular. Bu hastalığa yakalanan kişilerin toplu taşıma araçlarından ücretsiz yararlanabileceğinden, ülke gündemini meşgul edebileceğinden, bakanlarla siyasi ilişkiler kurabileceğinden ve birçok imtiyaza zahmetsizce ulaşabileceğinden bahseder. Tüm bu ayrıcalıklar adeta bir salgın gibi yayılan "milletvekilliği hastalığından" kaynaklanır. Adı konan hastalığın tanımından sonra bu hastalığa tutulan öykü kahramanı Rahmet Hoca'dan bahsedilir. Anlatıcı (2024, s. 108-110), yaklaşık otuz yedi otuz sekiz yıl önce kendi köyü ve çevresinde okuryazarlığı, şairliği, saz çalması, namaz kıldırıp aşır okuması gibi özelliklerinin yanı sıra zekâsı, sevimliği ve canlılığıyla dikkat çeken, sevilen bir genç olan Rahmet Hoca'yı tanıtır. Anlatıcı, Kaymakam Bey'in Rahmet Hoca'ya tüm gücüyle kendisini destekleyeceğini belirterek ondan da Meclis'te yardımlarını esirgememesini istediğini ve bu sözlerin Rahmet Hoca'nın aklına milletvekilliği fikrini düşürdüğünü ifade eder. Köy halkı da bu durumu kullanmaya başlar. Nitekim "Çarşıya İnemem" öyküsünde anlatıcı, milletvekilliği hastalığı yaşayan kahramanın yaşadığı ruhi sıkıntıyı anlatır (Taş, 2018, s. 113). Rahmet Hoca'nın hastalığından faydalanan insanlarından biri olan Düyun-i Umumiye Müdürü ile arasında geçen sohbetten de bu durum anlaşılmaktadır. Anlatıcı, Müdürün kahve ikramı üzerine tahrirat kâtibi, bir milletvekili adayına kahve ısmarlamanın hadleri olmadığını söyleyerek mülklerinin hacizli olduğunu belirtir ve kahve ısmarlama sırasının asıl Rahmet Hoca'da olduğunu ifade eder (2024, s. 109-110).

Köy halkının gözünde milletvekilliğine yakıştırıldığını gördükçe Rahmet Hoca da iyiden iyiye bu duruma ayak uydurur. Cumhuriyetin ilanından sonra kılığını ve

kıyafetini değiştirerek dolaşmaya başlar (2024, s. 113). Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte kasabada sakal ve bıyığını kesmiş olarak yeniden görülen karakter; bulduğu bir smokin pantolonu, frak ceket ve elindeki silindir şapkayla giyim kuşamını tamamen değiştirmiştir. Usturayla kazınmış kafasına bol gelen bu şapkayı hiç takmayan karakter, topuklarına kadar sarkan frakının yakasına ise bir gül takarak dolaşmaktadır. Kendini milletvekili sanıp o istasyondan o istasyona dolaşan Rahmet Hoca'nın bu durumu, çağlar öncesinde çıkılan Hac yolculuklarına benzer. Hacılar, kutsal topraklara varmak için her türlü tehlikeye açık olan yollardan kilometrelerce yürümeyi göze alırlar. "Hacılar ne kadar dindar olduklarını göstermek için kendilerini zincire vururlar ya da yalınayak yürürler, ama bazı çilekeşler de zincirleri paslanıp parçalanana dek kendilerini zincirleyip yürümek zorundadırlar" (Breton, 2023a, s. 123). Hacılar dindarlığını ispat için yollara düşer, uzun yürüyüşler yaparlar. Rahmet Hoca ise milletvekili olduğunu düşünerek gezip dolaşmaya başlar. Rahmet Hoca'nın milletvekilliği için çıktığı yolculuklar bir ritüel dönüşmüştür. "Ayağının birinde rugan ayakkabı, ötekinde bir yemeniyle" (Abasıyanık, 2024, s. 114) şehri dolaşır, yürür. Ulaşmak istediği yere yani milletvekilliğine onu, ne rugan ayakkabı ne de yemeni ulaştırabilir. İstikrarlılığı bir sonuca ulaşmaz.

Sait Faik'in öykülerinde hastalık temalı yürüyüşler; bireyin ruhsal sıkışmışlığını, yabancılaşmasını ve varoluşsal arayışını yansıtan bir tepkidir. "Yalnızlığın Yarattığı İnsan" hikâyesinde karakter sokakta, kalabalıklar içinde hastalığına şifa arar. "Rıza Milyoner" hikâyesinin kahramanı Rıza, çıktığı yolculuklarla içsel ve ruhsal sıkışmışlığına çare bulmaya çalışır "Çarşıya İnemem" hikâyesinde karakter çıktığı gezintilerde kendinden bir şeyler bularak kaçış ve yüzleşme arasında ilerler. "Bir Hastalık" hikâyesinde Rahmet Hoca'yı milletvekili hastalığını istasyonlar arası çıktığı yolculuklarda iyileştirmez. Fiziksel veya zihinsel rahatsızlıklar (ateş, uyurgezerlik, hayalperestlik) kahramanları sokağa ve farklı mekânlara (hastane, istasyon, çarşı) yönlendirir. Bu yürüyüşler; kaçış ile yüzleşme, iyileşme ile çöküş arasında gidip gelen eylemlerdir. Yazar, küçük insanın yalnızlığını sokakta görünür kılarak modern bireyin iç kırılganlığının derinliğini gözler önüne serer.

3. *Alemdağ'da Var Bir Yılan*'da Bir Kaçış Olarak Yürümek

Sait Faik Abasıyanık, Türk öykücülüğünde bireyin iç dünyasını, toplumsal yabancılaşmasını ve gündelik hayatın sıradan görünen ayrıntılarını derin bir duyarlılıkla ele alan önemli bir yazardır. Onun öykülerinde mekân, karakter ve eylem arasında kurulan ilişki, yalnızca anlatının ilerleyişini sağlamakla kalmaz. Yazar, aynı zamanda bununla bireyin varoluşsal arayışını da görünür kılar. Yazar için iç ve dış dünyasının çarpıştığı noktada kaçış çözüm hâline gelir. Kavaz (1999, s. 59-62), Sait Faik'in yaşadığı topluma uyum sağlayamadığını ve bu durumun bir sonucu olarak sürekli çevresinden kaçtığını belirtir. Yazar, insanlara güveni olmayan Sait Faik'in kendisi hakkında söylenen her sözden rahatsız olduğunu, övgüye de yergiye de karşı durarak yalnızlığı seçtiğini ifade eder. Son olarak onun kalabalıklardan uzaklaşıp dış dünyayı tek başına izleme isteğinin, kendi ruhunun bir yansıması olduğunu aktarır.

Sait Faik'in kahramanları da tıpkı kendisi gibi kalabalıklar içinde yalnızlaşan, özgürlüğü sokaklarda bulan kişilerdir. Yürüyüşler, yalnızlık, yabancılaşma, hatıra, doğaya yönelme ve varoluşsal sorgulama ile kurduğu ilişki, bireyin iç dünyasını anlamlandırma çabasının ve toplumsal gerçeklikten uzaklaşarak kendine bir varoluş alanı açma isteğinin en belirgin göstergelerinden biridir. Böylece Sait Faik'in öykü evreninde yürümek eyleminin taşıdığı çok katmanlı anlam yapısı daha görünür hâle gelmektedir.

"Eftalikus'un Kahvesi" öyküsünde yürüme eylemi, anlatıcının toplumsal yabancılaşmadan kaçarak sığındığı bir liman olan kahvehaneye ulaşma ve oradan ayrılma arasındaki kentsel adımlarını ifade eder. Karakterin şehrin sokaklarında amaçsızca ilerlerken gerçekleştirdiği bu yürüyüş, hem çevresindeki sıradan insanları ve mekânı bir

flanör gibi gözlemlemesini sağlar hem de kendi içsel yalnızlığıyla yüzleştiği bir arınma sürecine dönüşür. "Eftalikus'un Kahvesi" öyküsüne konu olan bu mekân, Sait Faik'in hayatında önemli bir yere sahiptir. Eftalikus, "Yedi Söz" anlamına gelmektedir. 1960'larda sanatçıların uğrak yeri olan kahve sonraları daha az tercih edilen mekânlardan biri olmuştur. Sait Faik'in de buraya sık sık uğradığı bilinmektedir (Sönmez, 2007, s. 76).

Kahve, yazarın meydanları ve meydandaki insanları gözlemlediği bir durak olması bakımından eserlerinde önemli bir yer tutar. Söz konusu öykü -"Eftalikus'un Kahvesi"- genç adamın Sait Faik'e hayranlığını dile getirmesiyle başlar. Genç adam, hayranı olduğu yazarla sıradan bir kahvehanede karşılaşmanın şaşkınlığı içindedir. Genç adam, Sait Faik ile bir kahvede oturduğuna oldukça şaşırmıştır. Sait Faik ise gencin edebiyat ve öyküler üzerine kurmaya çalıştığı ciddi sohbeti, "-Siz de hikâye mi yazarsınız?" (Abasıyanık, 2024, s. 74) diyerek geçiştirir. Yazar, ilgiyi kendi üzerinden sokağa, hayata ve gence doğru kaydırmaya çalışır. Çevreyi gözlemlemeye başlayan yazar, o sırada yolda yürüyen bir körü işaret eder. Anlatıcı, genç adam ile arasında geçen yazarlık ve yazma serüveni ile ilgili konuşmalardan kaçmak ister. Genç adamın dikkatini yolda yürüyen köre çekmek ister ve bunu başarır. Görmeyen birinin nerede olduğunu nasıl bildiğini sorgular. İnsanların kolayca elde ettiği bilgileri öğrenmek için ne kadar zaman harcadığı üzerine derinlemesine düşünür. Sait Faik, öykülerinde gözleme sıkça başvurur. Günyol (1966, s. 72-74), Sait Faik'in, hayata büyüteç ile bakması ve okuyucunun ruhunu doğrudan etkilemesi bakımından diğer öykücülerden ayrıldığını ifade eder. Okuyucuda hayat kadar karmaşık ve değişik etkiler bırakmak istemez. Sait Faik, gözlemciliğinin yanında öznel bir sanatçıdır. Gözlemlerini kendine indirgemektedir. Bu nedenle, Sait Faik'te olaylar izlenimlerle önem kazanır. Yazarın, en güçlü yönü ise bu izlenimlerden edindiği çağrışımları eserlerinde sembollerle anlatabilmesidir. Bu çağrışımlar, olayın gücünü gölgeler, izlenimler büyür ve anlatımı zenginleştirir.

Sait Faik, oturduğu kahvehanelerden, meydanlardan, sokaklardan gözlemlediği insanları ve olayları eserlerine konu eder. Bu öyküde, kendiyle mülakat yapan genç adamın sözlerinden kaçmak için yine gözlemlerine sığınır. Sokağın detaylarında fark ettiği kör adamı bütün ayrıntısıyla inceler (Abasıyanık, 2024, s. 75). Kentte yürüyen flanör için görme duyusu büyük önem taşır. Görme, hem dünyayı anlama biçimi hem de toplumsal bir etkileşim aracıdır. Kalabalık içinde ne görmekten ne de başkalarının görüş alanından kaçabilmek mümkündür. Sait Faik, görmeyen birinin bu durumu nasıl algıladığı üzerinde tafsilatlı bir gözlem yapar. Yanındaki gencin hayranlık dolu ve sorgulayıcı bakışlarından kaçmanın yolunu bir tür görünmezlikte arar. Yazar, adımlar üzerinden görme duyusunun yokluğunda yürüme eyleminin, kör adam için bir okuma biçimine dönüştüğünü düşünür. Kentte dolaşmak bakma ve görme eylemleriyle iç içe geçer. "Görme, kentteki toplu yaşamın ayrıcalık duyusudur. (…) Kent, içinde dolaşanları karşılıklı olarak birbirine baktırır. Yürürken oluşan bir orman gösterir insanlara sürekli. Kentte dolaşan insan çevresinde hep insan görür ve insana rastlar, kendisini hiçbir zaman başkalarının bakışından kurtaramaz (…) Ötekini görmek hülyalara dalmaktır" (Breton, 2023a, s. 114). David Le Breton, kenti bir bakışlar ormanı olarak tanımlar. Sait Faik, bu görsel ormanın içinde gözleri karanlıkta olan birinin, seslerin ve adımlarının ritimleriyle kendine nasıl zihinsel bir aydınlık yarattığını ortaya koyar. Görmeyen kahraman zihninin içinde bir âlem yaratarak yürür.

Flanör, sokakta yalnızca adımlar atarak ilerlemez. Sokağı, insanların rengini, sesini, kokusunu da fark ederek yürür. Yürümeye eşlik eden bu duyular, kenti anlamlandırmaya yardımcı olur. Türk Dil Kurumu Sözlüğünde aylak: "İşsiz, boş gezen, avare kimse"; aylaklık ise: "aylak olma durumu, işsizlik, avarelik" (2005, s. 160) şeklinde tanımlanır. Aylaklık, avarelik kavramlarının, Fransızca karşılığı ise "flâneur"dür. Flâneur kavramının Fransızcadaki karşılığı "boş gezen, aylak, başıboş dolaşan"dır (www.fransizcasozluk.net). Genel özellikleriyle aylak; silik bir kimlikle hayatına devam eden kişidir. Modern

dönemde şehirsel düzen, insanları kaosun içinde kaybolmaya sevk eder. İnsan, bu kargaşadan kaçış planı olarak farklı yollar arar. Yalnızlık, intihar, aylaklık, doğaya kaçış gibi çözümler üretir. Bu çözümlerden biri de aylaklık-flanörlüktür. Flanörün evi, "bu dünyadır" (Benjamin, 2002, s. 310). Thierry Paquot *Şehirsel Bedenler* (2011, s. 83) kitabında, büyük şehirlerdeki mağazaların, garların ve kafelerin avarenin sığınağı olduğunu ve bu mekânların modernitenin ve lüksün aşırılıklarını barındırdığını belirtir. Pasajlar ve bulvarları büyük bir dikkatle arşınlayan avare, vitrinleri, çalışanları ve mahalle olaylarını gözleyerek hafızasına kaydeder.

Sait Faik, kör adamın yürüme eylemini kendine özgü bir planla gerçekleştirdiğini düşünür. Yazarlığı noktasında iltifatlar yağdıran gence karşı kafasında şu cümleler geçer: "Ben bütün bunları kafamda düşünürken genç arkadaşım durmadan beni öven sözler söylüyor. Belki de bu sözlerin tesiriyle kör hakkında uzun uzun düşünüyorum" (Abasıyanık, 2024, s. 76). Gencin sözleriyle Sait Faik'i bakışı kendi özüne değil, dışarıya ve ötekine yönelir. Genç onu överken, o bir körün adımlarını düşünerek aslında benliğini aradan çıkarıp hayata odaklanır. Gençle arasında geçen övgü dolu sözlerden uzaklaşmak için sokakta yürüyen kör adamı zihninde canlandırır. Kendisi yürümek yerine kahvehanede genç adamla oturur; ancak etrafındaki insanları dikkatle izler. Genç, "- Hikâyelerinizi nasıl yazarsınız?" (Abasıyanık, 2024, s. 77) diye sorar. Sait Faik ise "- Bilmem, dedim yine, işte böyle körü körüne. İşte mesela şimdi bir hikâye yazıyorum. Hem ismini bile koydum" (Abasıyanık, 2024, s. 77) diye cevap verir.

Yazarlığını merak eden genç ile sohbetten kaçmaya çalışan Sait Faik, sokakta yürüyen kör adamı anlatan bir öykü kurar. "Bilmem hikâyem oldu mu? Olmadıysa ne yapalım? Bizim hikâye anlayışımız da böyle efendim" (Abasıyanık, 2024, s. 78). Genç adamdan ve andan kaçıp tasarladığı öyküye sığınır. Sait Faik için öyküler, masa başında kurgulanan birer metin değildir. Yazarın öykülerinde anlatıcı ile yazar arasındaki mesafe oldukça dardır. Bu nedenle anlatıcı, çoğu zaman yazarın gözlem ve duygu dünyasıyla iç içe geçer. Bu anlatımda kinaye mesafesinin az olması, anlatıcının olayları dışarıdan soğuk bir bakışla değil, anın içinde ve doğrudan deneyimleyerek aktarmasına zemin hazırlar. Yazar anlatıcı, kimi zaman bir körün adımlarında, kimi zaman bir kahve köşesinde tesadüfen yakalanan hayatı kaleme alır. Gerçek hayattan uzaklaşmak yerine, hayatın tam ortasındaki sıradan ve anlık görüntülere yönelir. Böylece körün sokakta yürümesi ya da kahvede geçen bir an, yalnızca bir olay değil, doğrudan yaşamın kendisini yansıtan bir anlatı unsuruna dönüşür.

Sait Faik'in "Hişt Hişt" öyküsünde karakter yürüdükçe toprağı, börtü böceği, otları ve doğanın canlılığını fark eder. Bu yönüyle yürüyüş, modern insanın unuttuğu yaşama sevincini ve var olma mucizesini adım adım yeniden keşfetme sürecine dönüşür. Öykü, "Yürüyordum. Yürüdükçe de açılıyordum" (Abasıyanık, 2024, s. 79) cümlesiyle başlar. Evden sinirli çıkan kahraman yolda yürüdüğü esnada duyduğu seslerin nereden geldiğine anlam vermeye çalışır. Nereden geldiğini bulamayınca oradan uzaklaşmaya, kaçmaya başlar. Kahraman için bu ses hem arayış hem kaçış sebebidir (Abasıyanık, 2024, s. 79-80). Kahramanın, "hişt, hişt!" sesinin nereden geldiğini bulmaya çalışması dikkat çeker. Arayış içindeki kahraman, gelen sesi anlamlandırmaya çalışır. Bu arayış yerini kaçmaya bırakacaktır. "Yola indim. İstediği kadar hişt desin. İsterse sahici sulu bir dost olsun. İsterse kimseler olmasın, kendi kendime kulağıma hişt hişt diyen bir divane olayım, ben, aldırmayacağım" (Abasıyanık, 2024, s. 80). Evden çıkıp, "hişt, hişt!" sesine maruz kalarak yürüyen kahraman, sesin nereden ve kimden geldiğini anlamlandıramayınca umursamamaya çalışır. Bu sesten kaçar. Yürümeye başladığından beri belirsizlik içinde duyduğu sesi önce anlamaya çalışır ve sesin nereden geldiğini aramaya başlar. Bu duruma bir anlam veremeyince de sesten kaçar. Belirsizliği başka insanların üzerinde de denemekten çekinmeyen kahraman, "hişt, hişt!" sesi çıkararak etrafındaki insanların tepkilerini ölçer (Abasıyanık, 2024, s. 81).

"Nereden gelirse gelsin dağlardan, kuşlardan, denizden, insandan, hayvandan, ottan, böcekten, çiçekten. Gelsin de nereden gelirse gelsin! . . Bir hişt, hişt! sesi gelmedi mi fena. Geldikten sonra yaşasın çiçekler, böcekler, insanoğulları...

- Hişt hişt.

- Hişt hişt.

- Hişt hişt" (Abasıyanık, 2024, s. 82).

Yol boyunca çevresindeki insanlardan, hayvanlardan şüpheye düşerek sesin nereden geldiğini arar. Kaynağı bilinmeyen ses kahraman için varlığının da ispatıdır. Duyuyorsa vardır. "Gürültü, dünya ile benliğin dayanılmaz bir şekilde iç içe geçmesinin ifadesidir" (Breton, 2023a, s. 111). Gürültüler, benliğin bir yankısı kabul edilir. "Gelsin de nereden gelirse gelsin" (Abasıyanık, 2024, s. 82) cümlesi ile kahraman bu sesin kesilmesini istemez. Bu ses kahramanın varlığının delili ve yankısıdır.

Sait Faik'in öykülerinde yürüyüş, modern hayatın getirdiği yabancılaşma ve yalnızlıktan kurtulmak için doğaya, geçmişe veya iç dünyaya yönelen varoluşsal bir kaçış yöntemidir. Karakterler, flanör bakışıyla adımladıkları sokaklarda ve kıyılarda hem çevreyi gözlemler hem de kendilerini keşfeden birer özneye dönüşür. Kesin bir çözüm sunmayan bu yürüyüşler, bireyi içsel çatışmalarıyla yüzleştirerek kaçış ile yüzleşmeyi bir arada yaşatır ve insanın ruhsal yolculuğunu derinleştirir.

Sonuç

Türk edebiyatında hayatı duyu organlarıyla kavrayarak algıladıklarını sözcüklere tüm canlılığıyla döken yazarlardan biri olan Sait Faik de yürümek eylemini öykü metinlerinde sıkça kullanır. Özellikle yazarın son yıllarında kalem aldığı *Alemdağ'da Var Bir Yılan* adlı öykü kitabı yürüyüş eylemini sıklıkla tasvir etmesi bakımından dikkat çekicidir. Bu eserde yürümek; yalnızlık, hastalık, hayal, kaçış, gözlem ve kendini arayış temalarıyla iç içe geçmiş çok yönlü bir anlatı unsurudur. Sait Faik, yürüyüşü fiziksel bir hareketten çıkararak insanın ruhsal ve varoluşsal yolculuğunun simgesine dönüştürür. Böylece yürüyüş, Sait Faik'in öykü dünyasında insanı hem yalnızlığıyla hem de özgürlük arzusuyla buluşturan temel izleklerden biri hâline gelmektedir. Bu öykülerde yürümek eyleminin çoğu zaman bireyin yalnızlığıyla yüzleşme biçimi, iç dünyasına yönelişi ve kendine ait bir varoluş alanı kurma çabası olarak değerlendirmek mümkündür. Özellikle yazarın son dönem öykülerinde görülen yalnızlık, yabancılaşma, köksüzlük ve aidiyet arayışı yürüyüş eylemi aracılığıyla görünür hâle gelir. Öykü kahramanları sokaklarda, meydanlarda, kahvehanelerde ve şehir içinde dolaşırken aslında kendi ruhsal dünyalarının sınırlarında gezinir.

Kinaye mesafesinin çok daraldığı bu öykülerde Sait Faik, anlatıcı ve kahraman iç içe geçer. Bu kurgu-gerçek kişilik kâh hayalî bir arkadaşla birlikte yürür kâh hastalık sebebiyle kendisini sokaklara bırakıverir. Eserde yer alan hayalî arkadaş figürleriyle gerçekleştirilen yürüyüşler, yalnızlığın birey üzerindeki etkilerini ve insanın kendini tamamlama arzusunu yansıtır. Panco ve benzeri karakterler aracılığıyla yürüyüş, gerçek ile hayal arasındaki sınırların belirsizleştiği bir deneyime dönüşür. Bu bağlamda yürümek, yalnızlığa karşı geliştirilen bir savunma mekanizması ve ruhsal bir sığınak niteliği kazanmaktadır. Kahramanlar yürüdükçe hem kendilerinden uzaklaşır hem de kendilerine yaklaşır.

Öte yandan öykülerde hastalıkla ilişkili yürüyüşlerin de önemli bir yer tuttuğu görülür. Yüksek ateş, uyurgezerlik, ruhsal sıkışmışlık ve hayalperestlik gibi durumlar kahramanları hareket etmeye yöneltir. Yürüyüş kimi zaman iyileştirici bir işlev üstlenirken kimi zaman da trajik sonuçlara yol açar. Bu yönüyle yürüyüş, bireyin içsel krizlerine verdiği bir tepki olarak değerlendirilebilir. Özellikle modern bireyin yalnızlığını

ve kırılganlığını görünür kılan bu yürüyüşler, Sait Faik'in insan ruhuna dair derin gözlemlerini ortaya koyar. Ayrıca yürüyüş bir kaçış aracı olarak öykülerde yer bulur. Sait Faik'in hem kendi yaşamında hem de öykü kahramanlarında görülen toplumsal uyumsuzluk, yabancılaşma ve kalabalıklar içindeki yalnızlık duygusu, yürüyüş aracılığıyla aşılmaya çalışılır. Kahramanlar çoğu zaman şehirden, insanlardan, kendilerine yöneltilen bakışlardan ya da hayatın dayatmalarından uzaklaşmak için yürümektedir. Ancak bu kaçış, bütünüyle bir uzaklaşma değil aynı zamanda dünyayı, insanları ve yaşamı yeniden anlamlandırma girişimidir.

Kaynakça

Abasıyanık, S. F. (2024). *Alemdağ'da var bir yılan*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.

Alangu, T. (1965). *Cumhuriyetten sonra öykü ve roman öncüler 1930-1950*. İstanbul: İstanbul Matbaası.

Benjamin, W. (2002). *Pasajlar*. A. Cemal (Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Breton, D. (2023a). *Yürümeye övgü*. İ. Yerguz (Çev.). İstanbul: Sel Yayınları.

Breton, D. (2023b). *Hayatı yürümek*. G. Şakar (Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık.

Evis, A. (2019). Hangisi gerçek anahtar? öyküsüne yansıyan metin merkezli modernist eleştiri. *Yeni Türk Edebiyatı*, 20, 117-138.

Gros, F. (2014). *A Philosophy of walking*, J. Howe (Çev.). London: Verso.

Harari, Y. N. (2024). *Sapiens*. E. Genç (Çev.). İstanbul: Kolektif Kitap.

İleri, S. (1975). Türk öykücülüğünün genel çizgileri. *Türk Dili Dergisi - Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*, 286, 2-29.

Karadeniz, M. (2013). İshak bağlamında Onat Kutlar'ın öykücülüğü ve "Çatı" öyküsünün tahlili. *Turkish Studies, 8*(1), 1829–1838.

Kavaz, İ. (1999). *Sait Faik Abasıyanık*. İstanbul: Şule Yayınları.

Mengue, P. (2018). *Yürümek, koşmak, yüzmek kaçak beden*. O. Türkay (Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Mert, N. (2018). *Sait Faik*. Ankara: Cümle Yayınları.

Naci, F. (2008). *Sait Faik'in hikâyeciliği*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Nietzsche, F. (2003). *Şen bilim*. L. Özşar (Çev.) Bursa: Asa Yayınları.

Paquot, T. (2011). *Şehirsel bedenler*. Z. Bengü (Çev.). İstanbul: Everest Yayınları.

Rousseau, J., J. (1999). *Yalnız gezerin düşlemleri*. R. N. Darago (Çev.). İstanbul: Çağdaş Matbaacılık Yayıncılık.

Siyavuşgil, S. E. (2024). Sait Faik'i anlamak. *İçinde Sait Faik Abasıyanık, kumpanya*. İstanbul: İş Bankası Yayınları.

Solnit, R. (2001). *Wonderlust a history of walking*. United States of America: Penguin Books.

Sönmez, S. (2007). *A'dan Z'ye Sait Faik*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

TDK (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.

Taş, S. (2018). *Sait Faik'in hikâyelerinde başlıca konular*. Ankara: Anı Yayınları.

Thoreau, H. D. (2022). *Yürümek*. S. Işık (Çev.). İstanbul: Can Yayınları.

Williams, M., Teasdale, J., Segal, Z., & Kabat-Zin, J., (2022). İyi hissetme sanatı, H. Ünlü Haktanır (Çev.). İstanbul: Diyojen Yayıncılık.

https://www.fransizcasozluk.net/index.php?q=fl%C3%A2neur-, [Erişim tarihi: 28.11.2024].